

Veertig jaar in 't vak

...EN NOG LANG NIET KLAAR

In september bestaat kwekerij De Hessenhof precies veertig jaar en eigenaar Hans Kramer maakt de balans op. Groei & Bloei-redacteur Fransje van Dorp legde hem tien stellingen voor over het kwekersvak.

tekst FRANSJE VAN DORP | beeld SANDRA VERKIC

1 Er zijn te weinig kleine kwekerijen in ons land

"Klopt. Het is nu heel anders dan veertig jaar geleden, toen waren er heel veel kwekerijen. Kijk, de handel kweekt van alles, maar alleen soorten die snel kunnen worden gekweekt. Die gaan niet iets verkopen waar je zes jaar op moet wachten. Als de kleine kwekerijen verdwijnen, zullen er ook geen oude cultivars meer worden gekweekt. In nieuwe cultivars wordt geïnvesteerd, die worden gepromoot en grootschalig in de markt gezet. Oude cultivars zijn voor de handel niet interessant."

Een kweker is een soort conservator

"Ja, voor de sortimentskwekers geldt dat zeker. Want iets wat niet meer wordt gekweekt, verdwijnt. Ik kwam weleens bij een kweker van alpenplanten in Zuid-Duitsland. Die heeft enorm veel kruisingen en variëteiten, onder andere van *Satureja*. Vormen die 100, 120 jaar geleden in de Alpen verzameld zijn. Als zo'n kwekerij ophoudt te bestaan, is dat allemaal weg. En in de natuur zijn dat soort dingen vaak ook niet meer terug te vinden. Je hebt ook zogenaamde Nederlandse Plantencollecties, die zijn opgezet door specialisten. Voor kwekers is dat een waardevolle bron om uit te putten. De kennis van zo'n collectiehouder is enorm belangrijk. Ik heb zelf geen officiële collectie maar van *Cimicifuga (Actaea)* heb ik wel de grootste verzameling van Europa. Gewoon omdat ik het een leuke plant vind. Voor een bedrijf uit Neurenberg heb ik eens 2 kilo wortels van een bepaalde *Cimicifuga* opgestuurd. Ze hadden het nodig voor een medicijn of zo. Dan is het mooi dat je dat hebt."

3 Wie planten koopt, heeft meer te kiezen dan vroeger

"Klopt. De keus aan planten is veel groter geworden. Het is ook zoveel makkelijker, je hoeft maar op internet te kijken en je vindt het. Neem geraniums, ik heb de lijst van 1980 er nog eens bij gepakt. Toen had ik *Geranium psilostemon*, *G. endressii*, en *G. Johnson's Blue*'. Nu heb ik misschien wel tweehonderd verschillende geraniums als moederplant, waarvan we er tachtig verkopen. Dit zie je niet alleen bij geraniums maar ook bij *Hemerocallis*, *Heuchera*, *Echinacea*, noem maar op. Aan de andere kant zijn er ook planten waarvan je denkt: wat jammer dat het er niet meer is. Maar we mogen niet klagen. In percentages uitgedrukt is er sinds ik begon zo'n vijftienvijftig procent verdwenen en circa vierhonderd procent bij gekomen. Of het altijd winst is? Al die nieuwe hemerocallissen en echinacea's en de zoveelste hosta ... Het is de kunst om het hoofd koel te houden. Wat hebben we nodig en wat niet? Daar gaat het om."

Een goede kweker maakt keuzes voor z'n klanten

"Absoluut. En dat wordt ook van je verwacht, hoewel keuzes maken niet altijd makkelijk is omdat er zoveel op de markt komt. Niettemin, onze kennis moet ervoor zorgen dat klanten de goeie planten mee naar huis nemen. En dat we eerlijk over planten zijn. Iemand die in de herfst een *Salvia guaranitica* in z'n tuin wil zetten moet je vertellen dat dat niet gaat. Negen van de tien keer nemen ze die plant tóch mee, maar dan weten ze wel hoe ze hem moeten behandelen en wat ze wel of niet moeten doen. Dat wordt enorm gewaardeerd en het geeft ons - en voor collega-kwekers geldt ongetwijfeld hetzelfde - de meeste voldoening."

5 Consumenten zijn kritischer geworden

"Ja en nee. Enerzijds merk je dat veel mensen verder van de natuur afstaan dan vroeger. Vroeger hadden mensen meer kennis, ze konden beter improviseren en lieten zich eerder verrassen. Toen keken bezoekers van de kwekerij wat er was. Was iets er niet, dan kozen ze iets anders. Ik ga niet zeggen dat dit bij iedereen zo is, maar tegenwoordig kijken mensen eerst op websites en dan komen ze met een lijstje. En als iets er dan niet is, ontbreekt de kennis en het improvisatievermogen om te zeggen: dan neem ik die. Nu kunnen wij daar natuurlijk ook bij helpen, maar in het algemeen is het zo dat degene die het minste van je aanneemt ook de minste kennis heeft. En als ik dan vraag: waarom heb je nu deze gekozen en niet die andere variëteit, dan heeft het dikwijls te maken met een mooiere foto op de website. Het is heel visueel geworden. Generaliserend: vroeger werden planten gekocht om de plant zelf, tegenwoordig is een goed gelukte foto op internet de belangrijkste reden om een plant aan te schaffen." ▶

- 1 De stekkas zou je het 'heilige der heiligen' van de kwekerij kunnen noemen.
- 2 Het is nog een hele toer om de bezoekers te laten snappen op de paden te blijven en de etiketten (en andere zaken) te laten staan.
- 3 Miranda heeft meer dan vijftientig jaar ervaring met stekken en voelt precies aan wanneer een stek water nodig heeft.
- 4 Jaarlijks wordt op de kwekerij van meer dan achthonderd soorten zaad gewonnen: 'Er gaat niets boven zelfgewonnen, vers zaad.' ▶

6

Biologische planten zijn duurder dan gangbaar gekweekte planten

“Dat is beslist niet waar. Toch hoor ik het vaak. Inderdaad zijn bepaalde biologische groentes en ook

biologisch vlees meestal duurder. Maar bij planten is dat niet zo. Dat komt onder andere doordat er op een biologische kwekerij een soort evenwicht ontstaat en je dus nauwelijks hoeft te sturen. En als gevolg van de grote diversiteit aan planten is er ook nooit een uitbraak van ziektes of zo. Verder zijn organische meststoffen altijd nog een stuk voordeliger dan kunstmest. Een voorwaarde voor goedkoop werken is wel dat je, zoals wij doen, circulair kunt werken. Dus je eigen zaad winnen, je eigen stekken maken. Klanten denken soms dat ‘biologisch’ alleen nut heeft als je het opeet, maar het gaat ook over de weerbaarheid van een plant. Omdat een bioplant niet zo snel wordt opgekweekt, is hij sterker. Misschien is hij wat minder groot maar de pot waarin hij staat zit vol micro-organismen. Gangbaar opgekweekte planten groeien in een turfmengsel. Dat is ‘dood’ materiaal waaraan meststoffen worden toegevoegd. Biologische potgrond bestaat uit gecomposteerd materiaal dat bol staat van het bodemleven. Je krijgt dus een andere plant, die goed is voorbereid op het leven in de vollegrond. Een plant die je koopt kan er prachtig uitzien, maar veel belangrijker is: hoe staat hij erbij na een jaar?”

8

Zaailingen zijn gezonder dan cultivars

“Je kunt niet alles over één kam scheren maar over het algemeen is dit juist. Neem bijvoorbeeld flox. Daarvan bestaan duizenden cultivars. Als ik zaad win van een mooie cultivar en ik kweek daar een plant uit, dan is die plant gezonder dan een uit stek opgekweekte flox. Maar wat uit zaad is opgekweekt, is niet meer hetzelfde als de cultivar. Zo kan de kleur van de bloem bijvoorbeeld minder mooi zijn. Alleen als je vegetatief vermeerdert, dus door stekken, houd je precies dezelfde plant. De schaal waarop dit ‘klonen’ in de handel gebeurt is gigantisch, het is allemaal laboratoriumwerk. Daardoor kunnen planten op den duur hun vitaliteit verliezen. Dat is bijvoorbeeld gebeurd met de Russell-hybriden van Lupine. Vroeger waren dat geweldige planten maar ze hebben hun

‘Klanten denken soms dat ‘biologisch’ alleen nut heeft als je het opeet’

Voor je een nieuwe plant in je tuin zet, moet je eerst de grond verbeteren

“Wat dit betreft zijn er verschillende stromingen. Volgens de traditionele stroming houdt tuinieren in dat je de natuur een handje helpt. Je kijkt wat een plant nodig heeft en speelt zoveel mogelijk in op z’n wensen. Dus verbeter je de grond. Je hebt ook de makkelijke stroming: planten moeten zich maar zien te redden, ik doe er verder niets aan en dan zien we het wel. Wij zijn van de traditionele stroming. Je moet een plant een goede start geven, met extra organisch materiaal. Dat is ook het plezier van tuinieren: een goed plantbed klaarmaken en de eerste tijd wat extra water geven. Alsof je iemand een lekkere maaltijd voorzet. Bovendien, als je een gezonde bovenlaag met goed gecultiveerde grond hebt, trek je het onkruid er veel makkelijker uit. Het werkt plezieriger en daar gaat tuinieren ook over. Let wel, dit geldt alleen voor planten die je gaat planten. Een plant die zich uitzaait doet het altijd. Wij hebben hier een boompioen, *Paeonia delavayi*, die zich heeft uitgezaaid tussen de stenen van een pad dat 10 centimeter van de stam van een eikenboom ligt. Hartstikke droog dus. Dat ding heeft het zo goed gedaan, niet te geloven. Dan denk je: hij heeft helemaal geen goede grond nodig. Maar als je een in pot opgekweekt exemplaar op een andere plek zet, met andere micro-organismen, is het een heel ander verhaal.”

7

kracht verloren. Je kunt ook alleen botanische soorten gebruiken, dus planten die ook in de natuur voorkomen en waarvan de zaailingen hetzelfde zijn. Daarvan zeg ik: dat is altijd goed. Het zijn niet de meest spectaculaire planten maar er is niet mee geknutseld. Wilde bijen en zweefvliegen hebben er meer aan en ze zijn heel gezond. Natuurlijk zit hier nog een wereld tussen. Je hebt tegenwoordig ook zogenaamde zaadstrains. De cultivars die je met dit type zaad zaait, komen zo kleurecht terug dat wij in zo’n geval liever zaaien dan stekken. Kleine kleurverschillen nemen we dan voor lief. Verder zijn er natuurlijk honderden fantastische cultivars, door kwekers geselecteerd, die prima via stek kunnen worden vermeerderd.” ▶

‘Op de moederplantentuin snijdt het mes aan twee kanten: vermeerderingsmateriaal voor ons en kijkmateriaal voor de klanten.’

Op de verkoopbedden staan in het hoogseizoen, de nazomer, 3.000 soorten.

9 Het kwekersrecht rukt op. Dat is geen goede ontwikkeling

“Dit is een verhaal met verschillende kanten. Laat ik eerst uitleggen wat kwekersrecht is. Een kweker die een nieuwe plant heeft ontwikkeld kan daar kwekersrecht voor aanvragen. Een plant met kwekersrecht kun je herkennen aan het etiket, met daarop PBR (Plant Breeders Right) en een nummer. Zo'n plant is beschermd. Hij mag niet door andere kwekers worden vermeerderd en van elke verkochte plant gaat een percentage naar de 'eigenaar'. Er zijn ook speciale bureaus waar een kweker zo'n plant onder kan brengen. Die verzorgen dan alles voor je en gaan zelf met het meest geld naar huis. Nu begrijp ik heel goed dat je, als je jaren aan een kruising hebt gewerkt, daar iets van terug wilt zien. Maar soms gaat het om spontane zaailingen, waar de kweker niets voor heeft gedaan. Dat gebeurt hier op de kwekerij ook, zo is bijvoorbeeld *Salvia* 'Nachtvliinder' ontstaan. Ook *Geranium* 'Rozanne' was een spontane zaailing. Er zijn bedrijven die de ene na de andere plant op de markt brengen en voor alles kwekersrecht aanvragen. En al die planten lijken op elkaar, het gaat nergens meer over. Bovendien zorgt deze ontwikkeling er ook voor dat het voor nieuwe kwekers lastiger wordt om een bedrijf te beginnen: er zijn steeds meer planten die je moet inkopen omdat je ze niet zelf mag vermeerderen. Je kunt dan ook niet meer biologisch werken. Planten met kwekersrecht zijn ook duurder terwijl ze helemaal niet beter hoeven zijn. De vraag is: kunnen we ervanaf, van die kwekersrechtelijk beschermde planten? Dus geen *Geranium* 'Rozanne' of *Brunnera* 'Seahart' meer? Onze droom is een groot bord bij de ingang met de tekst: hier vind je alleen vrije planten.”

10

De kleine, ambachtelijke kwekerij heeft toekomst

“De belangstelling voor het vak groeit weer. Zo krijgen we de laatste tijd reacties van mensen die vastbesloten zijn om een kwekerij te beginnen. Wij geven onze kennis graag door, kwekersgeheimen kennen we niet. Ik zie het als een golfbeweging. Toen ik in de jaren 80 begon hadden we een hoge golf, de kwekerijen schoten als paddenstoelen uit de grond. Daarna is het een hele tijd veel minder geweest maar ik heb het gevoel dat het nu weer begint. Bovendien, steeds meer mensen vinden het niet kunnen als je straks alleen nog planten in het tuincentrum zou kunnen kopen, in een beperkt sortiment. Wij kunnen prima zelf op een traditionele (biologische) manier planten opkweken en ik ben ervan overtuigd dat dit gaat lukken.” ♦

VIER HET MEE!

- Ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan heeft kwekerij De Hessenhof een speciaal jubileumboek uitgebracht: *Het Hessenhof Handboek* (464 pagina's) met meer dan 3.000 plantensoorten. Je kunt het bestellen door overmaking van € 20,50 (€ 32,- als je in België woont) op rekeningnummer NL07 INGB 00051 833 80, ten name van Hessenhof Ede. Afgehaald op de kwekerij kost het € 12,50.
- Het weekend van 4 en 5 september wordt het jubileum groots gevierd met lezingen en gastkwekers uit binnen- en buitenland.
- Meer info: www.hessenhof.nl.

